

Ш О Д У Н А В К А.

№ 30.

У Суботу 24. Юлія

1843.

ДАВОРИЯ.

Сва се Србека дигла веће,
 Теръ е робства коло стргла,
 Чуло се е најдалече,
 Кадъ е тешкій ярамъ вргла.
 Молба небы нъой заманъ,
 Свѣтли съ ньоме ясный данъ.

* * *

Црногорска іоште вила
 Мирно угодне часе трас,
 Нит' туѣинске руке сила
 Како ѿ тежка непознае.
 Молба небы нъой заманъ,
 Свѣтли съ ньоме ясный данъ.

* * *

И Валачка и Молдавска,
 Што садъ слободъ држе у руци,
 Ёсу челядь сва то славска,
 Ёсу наши сви то пуци:
 Молли нису заманъ,
 Свѣтли съ ньима ясный данъ.

* * *

А мы како? — Све у тмивн
 Остатъемо црна лица? —
 Погледаймо! на высини
 Нут' намъ сян веѣ данца.
 Молба неће быт' заманъ!
 Пукла ѿ зора — близ' е данъ!!

У Дубровнику.

О. Грофъ П.

СРБЉИ И НЪИОВЕ НАРОДНЕ ПЪСНЕ.

ОДЪ АДАМА МИЦКІЄВИЧА.*)

На обалама Дунава настанѣни Славени о-
 стали су у постоянной свези са Грцима, и вла-
 даху њима тако звани жупани. Грци су зна-
 ли, своју врховность надъ њима разпрострети,
 и наименоваху ѿмъ и саме велике жупане, коє
 су другій поджупани редко припознавали. Годи-
 не 1120 попне се на престолъ србскій Бела
 Урошь, протопласта некада у овимъ предѣли-
 ма сѣиногъ дома Неманѣ. После ѿѣга видимо
 Стефана, кои е помоћу източногъ цара за ве-
 ликогъ жупана наименованъ быо. —

Овај Стефанъ Неманићъ имао е три сына.
 Найстаріи међу њима, Сава, посвети се мона-
 стирскомъ животу, быо е првый србскій ар-
 хиєпископъ, и славанъ е у земальскимъ преда-
 нїяма као апостолъ свога отечества. Сред-
 нїй, такођеръ Стефанъ, названъ првовѣича-
 нїй, т. е. првый путь крунисанїй, приміо е
 владу после отца; најмлађїй, Вукъ, добыо е
 особиту часть земљъ. Доцнїе умножи се пле-
 ме Урошево или болѣ Неманићево на више
 грана, међу којима е непрестано међусобна бор-
 ба владала. Исторїя ове свађе подобна е до-

*) Изъ ѿгове нововздане у Паризу кнїгге: „Часови пре-
 даваня о кнїжеству и станю Славена, држави у колегїи
 Французкой год. 1830 — 1842.“ Ово многоважно и у сво-
 је роду єдино дѣло гледатъемо свакоко, аю намъ са-
 мо средства на руци буду, да и у Србскогъ сѣзлу на
 свѣтъ изаѣе.

маћемъ рату Славена на сѣверу. Велики жупани, или овдешњи кнезови изповѣдали су често противаположене вѣрозаконе; поганскогъ элемента нема, само се два различита изповѣданія показую, грчко и римско, цѣла стварь пакъ врти се око силе, око преимущества. Едни су дакле тражили заштиту у Цариграду, други у Риму, а кадкада и настоявали, да њихъ како папа тако и патријархъ миропомаже, да се съ обадве стране укврѣне или свађу удаде. Покрај тога е непрестано било нападања, издае и убијства. Сынъ обара отца съ престола, отаць дае сыну очи ископати, и затвора га у монастирь; братъ убија брата или његову недораслу дѣцу. Едномъ рѣчи, овде се повторава политичанъ обычай Цариграда, и сва ова исторія може се рећи, да е преписъ исторіе падаюћегъ грчкогъ царства. Найпосле у 14 вѣку силомъ се надъ другима узвыси еданъ одъ Урошевы потомака, Стефанъ Душанъ Силный, и подъ свою власть сакуни све Жупане: онъ е завладао Босну, Бугарску, Маћедонию, Албанию, Ердель, Далмацію, а Дубровникъ се самъ његовой власти подвргао. Назвао е себе царомъ, и намѣриваше, узевши титулу цара трибалскогъ и грчкогъ, и Цариградъ освоити. —

Али царъ Душанъ, убица отца свога, ние могао владу своимъ потомцима осигурати. Единца му сына Уроша, убие еданъ одъ силены у држави, Вукашинъ, и Србско царство на скоро разоре Турци. —

Дѣла племена Неманићевогъ, одъ праотца Уроша, кои е занета великій человекъ быо, до смрти последнѣгъ потомка његовогъ, опеть Уроша, саставляю поетичанъ кругъ. И та дѣла много пѣваю Србски народни пѣвци. Нужно е дакле съ њима се упознати, и погледъ еданъ бацити на исторію борбе Србаля са Турцима, именито съ Амуратомъ, кои особиту ролу игра у овой поезіи. —

Найзнатіе у исторіи Славена подунавски у свези е, као што смо видели, са домомъ Неманићевымъ, кои е одъ конца 11 вѣка крозь савъ 12, 13, да и 14 едно у овомъ предѣлу независимо славенско царство уздржао. Ер Бугари пали су јошть у 11 вѣку, Маћари су

свою уралску народность сачували и са Славенима смѣшали се нису; приморѣ напротивъ, племена пригорска, премда знаменита и позора достойна, у политики башъ ништа незначіше: една Сербія представляла е подунавске Славене. —

Найсилни између србски владоца, царъ Душанъ, у Цариграду одраћниъ, хтѣо е царство свое устроити на бизантійскій начинъ. Онъ се трудіо, да у правителство уведе хіерархію и строгъ дворскій етикетъ. При томе употребіо е нека заведенія запада; тако е н. пр. основао орденъ св. Стефана, заштићавао е трговину, и даровао е вароши Дубровнику велика преимущества. Пошто е титулу грчкогъ цара узео, мыслио е освоити Цариградъ, али га смръть препречи, да ту намѣру изврши. Онъ умре год. 1358, и остави после себе недораслогъ сына и големо, на више части раздѣлно царство, ер е земальскимъ поглавицама достоинство краля дао. Намѣстници, добивши допущенѣ, да могу носити црвене чизме, што е было одличіе владоца, нехтѣдоше више, како су се изражавали, босоноси ићи, и престаше, цару се покоравати.

Найсилни између овы вазала, Югъ, намѣстникъ Акарнаіе и Маћедоніе, Вукашинъ, сѣверне, и Лазаръ Гребляновићъ, сѣверозападне Сербіе, покоре се царици Елени, Душановой удовици, коя е у Вукашиновой главной вароши живила. Ови су међу собомъ были непрестано у свађи, докъ найпосле Вукашинъ младога Уроша неуби; и тако угаси се племе Неманићево године 1368. —

(Продуженіе слѣдуе)

О Д Г О В О Р Ъ

НА ПРИМѢЧАНІА МОЈОЈ ОДИ У 26. БРОЈУ ПОДУНАВКЕ ПОДМЕТНУТА ОДЪ Г. УЧРЕДНИКА СРБСКИ НОВИНА.

(Конаць.)

Сада ћу нешто о његовымъ скоро изданнымъ стѣховима и преводима пробеседити, да светъ Србскій види, како се у туђемъ оку трунъ, а у своме балванъ не примѣчава. Г.

Учредникъ е, као што самъ я уверенъ, Мило-савъ Слободинъ,⁸⁾ и тако ћу я нѣгове стихове: Наду болъи времена,⁹⁾ узвукъ и improvisata, мало претрести и показати, да ту има оны погрешака, које се оны у моимъ стиховима некуо наћи трудію. При „Нади болъи времена“ пр-вый цвѣтъ „взиграйте“¹⁰⁾ изъ туђе е баште безъ нужде, и тако противъ основоположенія Г. Учредника узетъ. Та Србљи и учени, и прости говорѣ: играти, а не взиграти, и тако одъ Србала, коима Г. Учредникъ пише, разуму ту речъ, осимъ свештеника, нѣи 40. до 50. лица. Србљи учени у Србїи морали су негодовати, што имъ се туђимъ наречіемъ весело нѣгово дѣло безъ нужде именуе, пакъ збогъ тога вальда за любовь Учредникове Оде нису ни играли, а Србљи прости мыслѣи, да имъ се какавъ особитый родъ играня препоручуе, нису взиграли, него су различита кола играли. Шта е прїятнѣ за уво „взиграйте,“ или „играйте?“ Ако су „Наде“ ове речи: третитѣ, свргосте, вратѣ, за уво прїятнѣ, онда у Србскомъ языку и нема за уво непрїятны речїи.¹¹⁾ Свакояко я процесъ добыямъ; мрзи ме само, да правимъ дилемму. Првый е стихъ ове Оде по Хорация¹²⁾ 37. Оди кнїиге I; ерь тамо стои у првой строфи:

8) Вара васъ Г. Зах. увѣренїе ваше. У.

9) Овај е еподонъ мой, ал' тамо нема подписаногъ „Мило-савъ Слободина.“ У.

10) Г. Зах. замѣра ми, што самъ „цвѣтъ изъ туђе баште безъ нужде“ узео, т. е. Славенску рѣчь у Србскомъ слогу употребїю. На то примѣтити имамъ, да е мене нарочито размѣръ при у дїю употребити рѣчь „взиграйте.“ Я самъ требао да кажемъ оно, што Нѣнци веле „вог Freude h̄irfen — одъ радости свакагѣ —“, а не, како Г. Зах. мысли, „tanzen — играти —“. То бы съ одномъ рѣчи игоаго казати „взиграйте се“ (?) (као што е „узпалити се“); по будући да рѣчь ова има два слога више, него што е мени потребно было, зато самъ морао узети Руско, или бољъ црквено-славенско „взиграйте.“ У.

11) Г. Зах. знатѣ, шта благогласїе у рѣчма карактеризира, и шта е слобода поетична! — У.

12) Те стрѣме нераве! Драго ми е особито, што Г. Зах. мени тако великій виртусъ приписуе, да самъ знао идее одъ Хорация позаимити, и у свою иї одѣху обући, а тако вѣшито и красно, да се и незна, да су позаимлѣне. Међу тимъ изповѣдамъ, да на Хорация у оно доба, кадъ ту пѣсню писа, ни мыслію нисамъ, ерь она нѣ оригинална, него е подражанїе едне Словенске: што самъ я у рукопису називаю, по тадашня редакція овы листовѣ то е случайно изоставила. — Што далъ Г. Зах. о „узвукѣ“ и „импровизату“, т. е. о пѣснѣма Г. Милосавъ Слободина, говори, мене се ни наймаѣ ветиче: зато ништа о томе и непримѣчавамъ. У.

Садъ треба пити, са ногомъ лаганомъ
Земљицу бити: садъ Салиарныма
Богова асталъ украшаваѣ
Блама, браћо, е време добро.

У узвику, печатаномъ у 24. брою Подунавке, речи: „Отачства и дивый“ нису Србске. Красно бы се казало: дива свиня, диво яре! О неблегогласїю „отачства“ ко ће посумняти? — Нїе лепо Г. Учредниче, Срблъ у гробу остављати, а вы сте иї оставили говорѣи:

„Живи Србинъ, иоште живи,
А ко мысли, да не живи,
Нека зна, да у тай часъ
Онъ изъ гроба диже гласъ.“

У improvisatu са два у вели Г. Учредникъ:

„Иоштъ Србїя нїе пала,
Докъ мы стоимо.“

Мени се чини, да нїе ово за Србїю најболъ речено. Я бы се изразїю, да Србїя неће пропасти, догодъ е Србала, као што самъ се за Карађорђево племе и изразїю; а овако е нужно Г. Учредника пытати, шта онъ као Поета Србїи прориче, кадъ мы, саданья Србљи одрастни, помремо. Тешко ми е и то, што е Србской песми, певаной Карађорђу и Светломе Князу Александру надписао Латинску, чїя ли е, речъ: „Improvisata.“ Я, вере ми, у Србїи баремъ, Карађорђу и другимъ заслужнымъ Србїма не бы Латински певао, много маиѣ речъ страну за наименованїе мое Србске песме употребїю безъ велике нужде. Ово е израженїе изъ Хорватске песме:

Иоштъ Хорватска нїе пала,
Докъ мы живимо.

Оволико засадъ о стихотворенїяма Г. Учредника. — Преводъ е Учредниковъ о одлазку Наполеона у Елбу, и Правителство у Белгїанской, коме бы преводу, чини ми се, много замерити могао, кадъ бы имао кнїиге, изъ кон Г. Учредникъ преводи; алъ кадъ немогу много, я се и са овымъ малымъ задоволявамъ оглашаваюћи, да е рѣаво преведено: „Тымъ задоволяваюћи се, да му рекне: Иди, я ништа одъ тебе незахтѣвамъ! на пошле се у кола;

грозијак; стигне да руча; то е једна, што јо садъ имамъ; одъ корака за коракомъ; понудила цара, како да га изъ опасности изчупа; да гласовитый 18. Бримеръ произведе, што е било почетакъ нѣговогъ владана; овде е Правителство уставно, и врло е једнако са Холандезкимъ; брой совѣтника опредѣлѣнъ е на половину Членова друге камере.“ Болѣ бы было овако: Овымъ речма задовољавајући се: Иди, а ништа одъ тебе не тражимъ! и затимъ се таки на кола поине;¹³⁾ грожаху;¹⁴⁾ стигне и ту е ручао;¹⁵⁾ да гласовитый 18. Бримеръ произведе, кои¹⁶⁾ е почетакъ быо нѣговогъ владана; овде е Правителство уставно и једнако (ако е) са Холандезкимъ;¹⁷⁾ то е једна, коју садъ имамъ;¹⁸⁾ при свакомъ кораку;¹⁹⁾ понудила Цара, да га изъ опасности изчупа;²⁰⁾ брой совѣтника раванъ е половини членова друге камере²¹⁾. Съ овимъ се праштанъ са Г. Учредникомъ замеривши му, што е Караѣорѣу песму певану безъ основа мрѣо, те е съ тyme мојой песни нешто цену побіо быо, а себи е печатъ непристойности на образъ метнуо; ја могао е лако све мое стихове узети и у Подунавки претрести, ков ако учини, рећићу му фала, и бићу му обвезанъ.²²⁾

Илиа Захарієвићъ.

- 13) 15) 17) 19) 20) 21) Овде врло сходно приличи наша народна пословица: „Ние по шин, него по врату.“ У.
- 14) Да е Г. Зах. читао списаниа Дубровачки пѣсника, небы му страна было „грозијак.“ У.
- 16) Ово мѣстоименіе неодиосе на Бримеръ, него на самоставно (существително?) „произвођенъ“, ков се подъ глаголомъ „произведе“ разуме. И самъ овако смисао постигао у оригиналу, а Г. Зах. онако насуице: ко одъ насъ двоице право имати може, нека читателъ пресуде. Међу тимъ нека е и онако, како Г. Зах. каже, опетъ ние погрѣшка, што самъ „што“ мѣсто „кон“ употребіо, како то слѣдује примѣчаніе показуе. У.
- 18) Г. Зах. сведнако се противи оному особитому синтаксису нашега языка, т. е. употребљаваню частице „што“ мѣсто „кон, кол, ков.“ Онъ незна, или неће да зна, да у насъ, кадъ е говоръ о трећемъ лицу, највише се говори „што“ мѣсто „кон, коя, ков.“ в. пр. човекъ, што е быо кодъ мене; књига, што се изъ нѣ учн; име, што самъ га добио на крштено и т. д. А да е то овако правилно, показую наведене у примѣчаню 4.) рѣчи изъ наши народны пѣсана. Но да бы се Г. Зах. јошъ болѣ о томе увѣрио, упућуемъ га на стр. LIII. предговора на Вуковъ рѣчникъ, и на стр. 104 Брићеве граматике, па ће тамо наћи правила, коя то казую. У.
- 22) Овымъ одговоромъ Г. Зах. само е показао, како уже лѣпо псовати и грдити. Онъ нимало неразликуе особу списателъу одъ дѣла, нити се држи онога начала критике: „Праштати особама, а говорити о погрѣшкама.“ Препоручуемъ му да прочита у 44 књиги Лѣтописа Србскогъ на стр. 114 саставакъ „Критика у миру“, па по тамо изложенимъ основима нека критике и рецензіе пише. У.

НѢШТО О КОБЧЕМУ.

(Съ Немачкогъ.)

НАУКА ИЗЪ НАРАВИ.

Зебра насъ учи, да аљина доста често само срећу једноме створеню дае, али цену и вредноћу никадъ. Зебра е магарацъ съ прекрасномъ длакомъ, али ни полакъ ние корисна као овај.

Медведъ насъ учи, да многи мало добра за живота чине; ерѣ онъ има највећу цену у кожи, бутовима и салу.

Носорогъ насъ учи, да ништа ние тако јак оградаено, да му се ниодкудъ наудити неможе. И ово живинче може стрела у зглавцима ранити.

Ихневмонъ учи, да мале особе велико зло уклонити могу, ако га у пупи јошъ изчупаю. Онъ троши ја крокодилова.

Жирана учи, да и красота и величанство кадкада ружно стои. Она носи лепоту племенитогъ живинчета, вратъ има камилинъ, и највећа е одъ свио четвороножны створеня; али е страшљива, па се никако незна бранити.

КАКО СЕ У СВЕТУ ДИЖЕ.

Неки се рађаю као велики, други постаю великими, а опетъ друге држимо само за велике. Све оне, кои до неке изврности у свету долазе, ове три околности манѣ ил' више прате; по најглавније е: умети самъ својомъ мукомъ великимъ постати. Човекъ може околности, али околности човека никадъ немогу на велико дигнути. Онъ мора срца имати, ил' веће никада бити великъ. Околности учинити могу то само, да човекъ пре или доцније до величине стигне. Свакиј, кои е радъ на овоме свету выше се попети, мора имати талантъ, било то за литературу талантъ, или талантъ за политику, и за нагомиланъ блага, или другогъ чега, гди величине има. Природни дарови прво се ишту за врсногъ мужа.

(Далѣ слѣдуе.)